

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra pedagogiky

Právní gramotnost žáků SOŠ ve vybraném právním odvětví

Bakalářská práce

Autor: Michal Osvald

Vedoucí práce: Ing. Kateřina Tomšíková

2018

ZADÁVACÍ LIST

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Právní gramotnost žáků SOŠ ve vybraném právním odvětví.

vypracoval samostatně a citoval jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použil a které jsem rovněž uvedl na konci práce v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědom, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědom, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Jsem si vědom, že moje bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitní databázi a bude veřejně přístupná k nahlédnutí.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou.

.....

V dne

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucí bakalářské práce Ing. Kateřině Tomšíkové za profesionální přístup, ochotu, trpělivost a odborné vedení mé práce. Dále bych chtěl poděkovat manželce a dětem za podporu při studiu.

Abstrakt

Bakalářská práce na téma „Právní gramotnost žáků SŠ ve vybraném právním odvětví“ je rozdělena do dvou částí, a to do části teoretické a do části praktické. V úvodu teoretické části práce jsem se zaměřil na představení systému vzdělávání v České republice, dále jsem se věnoval charakteristice základních pojmů s tématem souvisejících, jako je právní vědomí, právní normy, aplikace práva, prameny práva. Při zpracování této části bakalářské práce na výše uvedené téma jsem vycházel z odborné literatury, odborných časopisů a intranetových stránek Policie České republiky. V další kapitole teoretické části jsem popsal vybrané oblasti, a to s využitím Zákona o silničním provozu a Zákona o přestupcích. V praktické části bakalářské práce jsem realizoval šetření formou dotazníků mezi žáky Středního odborného učiliště Domažlice a Soukromé střední školy – SSOŠ a SOU Bean Staňkov. Na toto dotazníkové šetření navazovaly individuální hloubkové rozhovory z pedagogiky, které zjišťovaly jejich názory na právní gramotnost žáků středních škol z více oborů. Výsledky dotazníkového šetření jsou prezentovány v podobě grafů a tabulek. Na základě získaných informací jsem vytvořil vlastní doporučení. Závěr je shrnutím získaných poznatků.

Klíčová slova

právo, silniční zákon, zákon o přestupcích, právní gramotnost, odpovědnost za přestupky

Abstract

The bachelor's thesis deals with the topic „Legal literacy of the secondary school students in the chosen legal branch“ is divided into two parts: theoretical and practical. In the introduction of the theoretical part I focused on the presentation of the system of education in the Czech Republic and then I devoted myself to the characteristic of the basic terms connected with the topic as the legal cognizance, legal norms, application and the sources of law. During processing materials for this part of my bachelor thesis I followed on from expert literature, professional magazines and Intranetsite of the Police of the Czech Republic. In the next chapter of the theoretical part I described the chosen fields by using the Law of Traffic Regulations and Law of (Traffic) Offences. In the practical part of the bachelor thesis I realised a questionnaire survey among the students from the Vocational school Domažlice and from the Private secondary school – SSOŠ a SOU Bean Staňkov. This questionnaire survey was followed by individual interviews with the pedagogues. These interviews found out their opinions of the legal literacy of the secondary school students from various branches of study. The results from the above mentioned questionnaire survey are presented in forms of graphs and tables. On the basis of the gained information I made my own recommendation. In the conclusion I summarized the gained knowledge.

Key words

law, the law of traffic regulations, the law of (traffic) offences, legal literacy, responsibility for offences

OBSAH

ÚVOD.....	9
------------------	----------

TEORETICKÁ ČÁST

1 CÍLE A METODIKA PRÁCE	10
2 SYSTÉM VZDĚLÁVÁNÍ V ČR	11
2.1 Vzdělávání na středních školách	11
2.2 Dvoustupňové kurikulum.....	11
2.2.1 Rámcové vzdělávací programy.....	12
2.2.2 Školní vzdělávací programy	12
2.3 Výuka práva na středních odborných školách	13
2.4 Formy a metody výuky	13
3 ZÁKLADNÍ PRÁVNÍ POJMY	17
3.1 Právní vědomí	17
3.2 Právní normy	17
3.3 Prameny práva.....	18
3.4 Aplikace práva	18
3.5 Právní výchova.....	18
4 KONCEPCE PODPORY MLÁDEŽE 2014–2020.....	20
5 VYBRANÉ PRÁVNÍ OBLASTI	23
5.1 Zákon o silničním provozu.....	23
5.2 Zákon o některých přestupcích	24

PRAKTICKÁ ČÁST

6 CHARAKTERISTIKA REGIONU A VYBRANÝCH ŠKOL	26
6.1 Charakteristika regionu	26
6.1.1 Region Domažlice.....	26
6.1.2 Region Staňkov	26
6.2 Charakteristika škol.....	26
6.2.1 Střední odborné učiliště Domažlice	27
6.2.2 SSOŠ a SOU Bean Staňkov	27

7	VLASTNÍ ŠETŘENÍ.....	28
7.1	Realizace dotazníkového šetření	28
7.2	Výsledky a vyhodnocení dotazníkového šetření.....	28
7.3	Realizace individuálních hloubkových rozhovorů.....	36
7.3	Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	38
7.4	Realizace individuálních hloubkových rozhovorů.....	39
7.5	Výsledky individuálních hloubkových rozhovorů.....	40
7.6	Shrnutí individuálních hloubkových rozhovorů.....	42
7.7	Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření a individuálních hloubkových rozhovorů	42
	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ	43
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	45
	SEZNAM GRAFŮ	47
	SEZNAM PŘÍLOH.....	49
	Příloha č. 1: Dotazník pro žáky SŠ	
	Příloha č. 2: Otázky v rámci individuálního hloubkového rozhovoru s vyučujícími předmětu Občanská nauka	

ÚVOD

Vytváření právního vědomí a zároveň právní gramotnosti žáků na středních školách je v současné době aktuálním tématem. V průběhu života na každého člověka působí několik faktorů, které ovlivňují naše právní vědomí. V České republice se provádí dostatek průzkumů, které zjišťují, jakou mají žáci středních škol gramotnost v různých oblastech. Jako příklad může sloužit šetření PISA = Programme for International Student Assessment, které se zaměřuje na čtenářskou gramotnost, matematickou gramotnost, přírodovědnou gramotnost, finanční gramotnost, gramotnost v oblasti řešení problémů a informačních technologií. Šetření, která se zabývají zjišťováním právní gramotnosti, je méně, jako příklad může sloužit výzkum Střediska analýz a empirických průzkumů.

Oblast vzdělávání může na základě zjištěných poznatků přispět k rozvoji jednotlivých oblastí, včetně té právní. Důležité je zařadit ve vhodném rozsahu problematiku do výchovně-vzdělávacího procesu a zajistit kvalifikované pedagogy.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, a to na část praktickou a na část teoretickou. Při psaní teoretické části bakalářské práce jsem vycházel z odborné literatury, odborných článků v časopisech, dále jsem využil zkušeností ze svého povolání a konzultací s odborníky. Velmi důležité pro tuto část práce bylo se seznámit i s aktuálním znění vybraných zákonů a prezentovat hlavní pasáže. Jednalo se především o Zákon č. 251/2016 Sb. o některých přestupcích a Zákon č. 361/2000 o provozu na pozemních komunikacích. V další kapitole teoretické části práce jsem rovněž charakterizoval některé pojmy, které s tématem souvisí.

V praktické části jsem pro účely zjištění potřebných informací použil techniku dotazníkového šetření, jehož respondenti byli žáci SOU Domažlice oboru Truhlář a SSOŠ a SOU Bean oboru Kominík. Cílem tohoto dotazníkového šetření bylo zjistit, jak se žáci orientují ve zvolené problematice ve vybraném právním odvětví. Jako další metoda byl použit individuální hloubkový rozhovor se dvěma učitelkami na těchto školách. V závěru bakalářské práce jsem poznatky z dotazníků a hloubkového individuálního rozhovoru vyhodnotil a navrhl vlastní doporučení.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíle a metodika práce

Cílem bakalářské práce bylo na základě analýzy znalosti žáků zjistit, jaké mají vědomosti ve vybraných odvětvích práva s akcentem na oblast norem týkajících se Zákona o silničním provozu a Zákona o přestupcích navrhnout vlastní doporučení ke zlepšení stávajících znalostí. Dílčím cílem bylo charakterizovat pojmy související s tématem, a to v teoretické části práce.

Teoretická část byla zpracována na základě analýzy prostudované odborné literatury a příslušných zákonů. V praktické části byly použity dvě hlavní metody, a to dotazníkové šetření mezi žáky, analyzující jejich vědomosti a individuální hloubkový rozhovor s vyučujícími s cílem zjistit jejich názor na výuku právní gramotnosti ve škole.

2 Systém vzdělávání v ČR

2.1 Vzdělávání na středních školách

Vzdělávání na středních školách navazuje na vzdělání získané ze škol základních. Rozvíjí dovednosti a kompetence žáka a připravuje ho na budoucí povolání anebo na další studium na vysokých školách či vyšších odborných školách. Umožňuje získat vzdělání a odbornou přípravu pro žáky ve věku 18–19 let i dospělým lidem.

Střední školy mají odborný či všeobecný charakter a jsou ukončeny maturitní zkouškou, výučním listem anebo závěrečnou zkouškou. Vzdělávání se uskutečňuje v gymnáziích, středních odborných školách, středních odborných učilištích a konzervatořích.

Střední odborné školy tvoří své školní vzdělávací programy v souladu s rámcovými vzdělávacími programy vydanými Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) pro všechny obory středního odborného vzdělávání (MŠMT, Z. č. 561/2004, 2017).

2.2 Dvoustupňové kurikulum

Dvoustupňové kurikulum bylo zavedeno v roce 2005 a bylo obsahem tzv. školské reformy. Do té doby byl obsah vzdělání vymezen učební osnovou jednotlivých vyučovacích předmětů a učebními plány, které byly celostátně platné. Dvoustupňové kurikulum je tvořeno rámcovými vzdělávacími programy a školními vzdělávacími programy. Rámcové vzdělávací programy jsou vydávané státním orgánem a jsou platné pro jednotlivé obory vzdělávání. Školní vzdělávací program, podle něhož se uskutečňuje vzdělávání v konkrétních školách, je tvořeny konkrétní školou na základě rámcových vzdělávacích programů.

Dvoustupňové kurikulum tedy přineslo, že pro dané obory už nejsou „jednotné“ standardy, ale každá škola si může upravit školní vzdělávací program za předpokladu, že dodrží rámcový vzdělávací program (iuridictum.cz, 2018).

2.2.1 Rámcové vzdělávací programy

Rámcové vzdělávací programy stanoví zejména konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Rámcový vzdělávací program zahrnuje tři části a to:

- Obecnou část, která vymezuje funkci a postavení Rámcového vzdělávacího programu v systému kurikulárních dokumentů, pojetí středního odborného vzdělávání, stanoví obecné cíle vzdělávání příslušného stupně.
- Kurikulární management, kde jsou stanoveny zásady a podmínky realizace rámcového vzdělávacího programu, zásady tvorby školského vzdělávacího programu. Dále jsou v části kurikulární management zařazena čtyři průřezová témata, která jsou v současné době považována za společensky významná a prioritní, a proto by se měla prolínat celým vzdělávacím programem a vyučovacím procesem. Jedná se o témata:
 - o Občan v demokratické společnosti,
 - o Člověk a životní prostředí,
 - o Informační a komunikační technologie,
 - o Člověk a svět práce.
- Kurikulární rámce pro jednotlivé oblasti vzdělávání, tato část formuluje požadavky na obsah vzdělávání a jeho výsledky v jednotlivých oblastech všeobecného vzdělávání (Slavík, Miller, 2012, s. 22–23).

2.2.2 Školní vzdělávací programy

Školní vzdělávací program vyplývá z rámcového vzdělávacího programu, musí být s tímto v souladu. Obsah může být ve školním vzdělávacím programu uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva. Školní vzdělávací program vydává ředitel školy nebo školského zařízení. Ředitel školy, nebo školského zařízení ho zveřejní na přístupném místě ve škole nebo školském zařízení.

Školní vzdělávací program je předkládán ve formě učebních dokumentů. Program je akreditován MŠMT a je centrálně registrován. Vzdělávací program přísluší

k určitému studijnímu či učebnímu oboru, to ale nevylučuje, že k jednomu studijnímu nebo učebnímu oboru může příslušet více vzdělávacích programů.

Jeho součástí jsou:

- Profil absolventa
 - o Profil absolventa vyjadřuje závěrečné výstupy vzdělávacího programu v podobě získaných kompetencí absolventa. Vyjadřuje, co by měl absolvent ovládat po ukončení přípravy.
- Charakteristika vzdělávacího programu
 - o Charakteristika vzdělávacího programu podává informaci o vzdělávacím programu orientovanou na proces jeho realizace, zaměřuje se na popis vnitřní struktury programu z hlediska jeho průběhu.
- Učební plán
 - o Učební plán je kvantitativní rozvržení jednotlivých složek vzdělávání nejčastěji do vzdělávacích předmětů s uvedením jejich rozsahu a rozvržení do ročníků.
- Učební osnovy
 - o Učební osnovy se vždy vztahují k určitému předmětu. Každý vyučovaný předmět má tedy svoji osnovu (Slavík, Miller, 2012, s. 29–30).

2.3 Výuka práva na středních odborných školách

Výuka práva na středních školách se realizuje v předmětech Občanská nauka, Ekonomika, Právo, Dopravní služby a Přestupky a přestupkové řízení a dále potom na spolupracujícím pracovišti autoškoly, kde je všeobecně výuka zaměřena na silniční zákon.

2.4 Formy a metody výuky

Formou výuky se rozumí způsob uspořádání podmínek k realizaci obsahu vyučováním v určitém místě a času. Formy výuky lze dělit na dvě hlediska, a to podle způsobu organizace vyučování a podle vztahu k jednotlivci a ke skupině. Dle

zaměření se vyučovací jednotka, která má dle vyhlášky MŠMT délku 45 minut, dělí na jednotku motivační, expoziční, aplikační, fixační, diagnostická nebo kombinovaná.

- Motivační hodina se používá k tomu, aby se vzbudil zájem žáků o nový předmět, vyžaduje značné osobní zkušenosti a komunikativní dovednosti.
- Expoziční hodina je organizována jako hodina, ve které převažuje zpřístupňování nového učiva žákům při použití různých metod.
- Aplikační hodiny je zaměřena na praktickou aplikaci dříve získaných poznatků.
- Fixační hodina se zaměřuje na opakování a upevňování vědomostí a dovedností žáků.
- Diagnostická vyučovací jednotka slouží k tomu, aby vyučující zjistil stav vědomostí, dovedností i postojů jednotlivých žáků.
- Kombinovaná hodina je nejčastěji používaný typ a spojuje všechny významné části výchovně-vzdělávacího procesu (Slavík, Miller, 2012, s. 55–57).

Dle Krpálka a Krpálkové Krelové (2012, s. 66) je nejčastěji používané kritérium členění organizačních forem výuky z hlediska počtu žáků, participujících s učitelem v procesu výuky. Podle tohoto kritéria lze organizační formy výuky členit na tři základní kategorie a to hromadné, individuální a smíšené.

- Hromadná forma výuky je frontální výuka učitele, participují všichni přítomní žáci.
- Individuální forma výuky je, když se učitel věnuje jednomu žákovi.
- Smíšená forma výuky je výuka frontální, výuka, respektive práce ve skupinách a individuální přístup.

Zatímco forma je uspořádání výuky, metoda je již učitelův postup, jak žákům učivo zpřístupnit. Skalková (2007, s. 184-185) v knize Obecná didaktika se tomuto tématu věnuje v širším rozměru. „V didaktické teorii se setkáváme s celou řadou pokusů o klasifikaci vyučovacích metod, a to podle různých kritérií.“

Podle logického postupu rozlišují někteří pedagogové následující metody: analytické, syntetické, synkritické, induktivní, deduktivní, genetické, dogmatické. Pokusy

o klasifikaci metod jsou stále otevřeným problémem a nelze se stoprocentní určitostí říct, který je ten nejlepší. Příkladem podnětným pro učitele je následující klasifikace základních metod vyučování dle Maňáka z roku 1995, které jsou rozděleny takto:

Metody z hlediska pramene poznání a typu poznatků

- aspekt didaktický
 - Metody slovní – monologické, dialogické, písemných prací, práce s učebnicí, knihou a textovým materiálem.
 - Metody názorně demonstrační – pozorování předmětů a jevů, předvádění, demonstrace statických obrazů, projekce statická a dynamická.
 - Metody praktické – nácvik pohybových a pracovních dovedností, laboratorní činnost žáků, pracovní činnosti, grafické a výtvarné činnosti.

Metody z hlediska aktivity a samostatnosti žáků

- aspekt psychologický
 - Metody sdělovací, samostatné práce, badatelské výzkumné a problémové.

Charakteristika metod z hlediska myšlenkových operací

- aspekt logický
 - Postup srovnávací, induktivní, deduktivní a analyticko-syntetický.

Varianty metod z hlediska fází výchovně vzdělávacího procesu

- aspekt
 - Metody motivační, expoziční, fixační, diagnostické a aplikační.

Varianty metod z hlediska výukových forem a prostředků

- aspekt organizační
 - Kombinace metod s vyučovacími formami a pomůckami.

Aktivizující metody

- aspekt interaktivní

- Metody diskuzní, situační, inscenační, didaktické hry a specifické metody.

V konkrétním vyučovacím procesu se uplatňují různé vyučovací metody, které jsou mezi sebou propojené a souběžné. O nejvhodnějších metodách se učitel rozhoduje při plánování vyučování (Skalková, 2007, s. 184–185).

3 Základní právní pojmy

3.1 Právní vědomí

Právní vědomí je pojem, který do jisté míry ovlivňuje dodržování, nebo porušování práva. Je to především znalost práva, respektive představy lidí o platném právu, co je právní a co je protiprávní z hlediska platných zákonů. V moderním státě se pečuje o to, aby znalost platného práva byla formálně všem dostupná, v dnešní době v hodně využívaném internetu a dále potom v knižní podobě Úplné znění zákonů, ale nejvíce se lidé dozívají v obecném slova smyslu zprostředkovaně z medií (rozhlas, televize, ústní podání), dále potom z vlastních či cizích zkušeností na základě individuálních případů, respektive vlastních zkušeností. Za nejstarší právní dokument se považuje tzv. Chamurapiho zákon, který byl v roce 1800 před naším letopočtem vytesán do bazaltové skály, dělí se na tři části. V první části je obsažen Prolog (preambule), druhá část obsahuje asi 280 článků a třetí část obsahuje epilog, který hovoří o sankcích a zákazech při nedodržování tohoto zákona. Zahrnoval především právo hmotné, procesní a trestní. Z tohoto lze konstatovat, že právní vědomí je vyjádření vztahu konkrétního subjektu např. fyzické nebo právnické osoby k právu objektivnímu (Spirit, 2010, s. 18).

3.2 Právní normy

Právní norma je pravidlo, které je pro nás závazné, má materiální znaky a to:

- Regulovatelnost – jedná se o chování, které můžeme ovlivnit.
- Závaznost – jedná se o pravidlo chování, které je závazné, tato norma nám něco dovoluje, přikazuje, zakazuje.
- Obecnost – nevztahuje se na konkrétní osobu, ale na osoby obecně.
- Vynutitelnost – stát nutí subjekty, aby se chovaly v souladu s normami.

Právní normy se dělí na tři části, a to na hypotézu, dispozici a sankci.

- Hypotéza – zjistí se na co, koho se právní norma vztahuje.
- Dispozice – příkaz, zákaz, dovolení, pravidlo chování.
- Sankce – postih v případě nedodržení právních norem (Spirit, 2010, s. 35).

3.3 Prameny práva

První zmínky o právu sahají do Říma, kde se ve svých básních o nich zmiňuje Platón, jedinou řeckou právní památkou je tzv. Řecký zákoník, který má podobu stěny v krétském městě Gortyn a pochází z období kolem roku 450 př. n. l.

Prameny práva jsou v podstatě formy, v nichž je právo obsaženo, a jsou tedy prvotním poznáním práva. Tato forma odlišuje chování právního charakteru od ostatních pravidel chování. Ve vývoji práva zaznamenáváme několik druhů pramenů práva, například:

- právní obyčeje,
- soudní nebo správní precedenty,
- normativní smlouvy,
- normativní právní akty.

Prameny práva lze rozlišovat na právo psané a nepsané (Spirit, 2010, s. 29).

3.4 Aplikace práva

Formou uskutečňování (realizace) práva je aplikace práva státními orgány (soudci, policisté). Při aplikaci práva vydávají státní orgány na základě své pravomoci a kompetence jako výsledek své činnosti individuální právní akty (pokuty, pravomocné soudní rozhodnutí).

3.5 Právní výchova

Právní výchova a dodržování určitých pravidel je vyučována a prováděna již od mateřské školy. Na základních školách, se již právní výchovou zabývají v určitých předmětech. Výuka těchto předmětů může ovlivnit mladého člověka v jeho chování a rozhodování a dále potom ve vztahu ke společnosti. Tato výuka může ovlivnit také gramotnost žáků v daném odvětví a docílit toho, aby se lidé dokázali rozhodovat, dle právních předpisů. Nezastupitelnou roli má, z hlediska efektivního působení, vzdělávací a výchovná snaha pedagoga. Nejde jen o předávání vědomostí a znalostí, ale o způsobu, přístupu a tvůrčí práci pedagoga. Právní výchovou by mělo být dosažení právního jedince a to tak, že člověk by měl aspoň v základech mít správný

úsudek a postoj k platným zákonům, ať už v České republice nebo v okolních státech.

4 Koncepce podpory mládeže 2014–2020

Koncepce podpory mládeže na období 2014–2020 je základním strategickým dokumentem České republiky pro realizaci státní politiky mládeže. Návrh tohoto strategického dokumentu byl projednán vládou České republiky dne 12. května 2014 a schválen usnesením č. 342/2014.

Koncepce podpory mládeže na období 2014–2020 (dále jen „Koncepce 2020“) určuje strategické cíle státní politiky ve vztahu k mládeži ve věkovém rozmezí do 30 let, které dále rozpracovává do dílčích cílů a jejich konkrétních opatření k naplnění těchto cílů. Reflektuje potřeby mládeže zejména v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti a podnikání mladých lidí, kultury a tvořivosti, jejich participace, zdraví a zdravého životního stylu, sociálního začleňování a dobrovolnictví. Zabývá se také environmentální a globální rozvojovou problematikou včetně přístupu mladých lidí k právům a informacím. Koncepce 2020 je plně kompatibilní s evropským rámcem, kde na základě současných poznatků o situaci mládeže existují tři všeobecné a propojené cíle úzce související se sociální agendou: 1. vytvořit více příležitostí pro mládež ve vzdělávání a zaměstnanosti; 2. zlepšit přístup mladých lidí k rozhodovacím procesům a podpořit plnou participaci mladých lidí na životě ve společnosti a 3. podporovat vzájemnou solidaritu mezi společnostmi a mladými lidmi včetně mezigeneračního dialogu.

Cílem Koncepce 2020, která úzce navazuje na Koncept státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007–2013 a Strategii mládeže EU (EU Youth Strategy známou také pod názvem Obnovený rámec evropské spolupráce v oblasti mládeže) je přispět ke zvyšování kvality života mladých lidí, zejména prostřednictvím rozvoje jejich osobnosti tak, aby dokázali své potřeby přizpůsobovat neustále se měnícímu demokratickému prostředí a využívat svůj tvůrčí a inovativní potenciál v praxi i v aktivní participaci ve společnosti.

Koncepce 2020 je výsledkem dvouleté práce odborníků v tematických pracovních skupinách a širokých konzultací formou kulatých stolů a národní konference o mládeži (listopad 2013) včetně aktivního dialogu s mládeží v rámci projektu České rady dětí a mládeže „Kecejme do toho“. Důležitými zdroji pro tvorbu Koncepce

2020 byly také Národní zpráva o mládeži (Maříková, 2013) a závěry z jednání Komory mládeže, poradního orgánu MŠMT v oblasti mládeže.

Na mezinárodní úrovni byli v rámci česko-slovenské bilaterální spolupráce při přípravě a tvorbě Koncepce 2020 hlavními konzultačními partnery IUVENTA a Odbor mládeže a komunitárních programů Ministerstva školství, vědy, výzkumu a sportu Slovenské republiky. Koncepce 2020 také zohledňuje výsledky analýz národních politik zemí Visegrádské skupiny a závěry z účasti České republiky v mezinárodním projektu v oblasti politik mládeže na principu peer-learningu v letech 2011–2013 za účasti České republiky, Německa, Francie, Belgie, Litvy, Holandska a Švédska.

Úkoly vyplývající z plánů aktivit Koncepce 2020 zabezpečují jednotlivé resorty (= ministerstva) včetně zajištění finančních prostředků z vlastních zdrojů na realizaci úkolů. Hlavním koordinátorem realizace Koncepce 2020 je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které s ostatními resorty (= ministerstvy) realizuje naplňování Koncepce prostřednictvím Komory mládeže a meziresortních pracovních skupin k jednotlivým tematickým oblastem Koncepce.

Přehled strategických cílů politiky mládeže České republiky na období 2014–2020:

- SC 1: Usnadňovat rovný přístup dětí a mládeže k právům.
- SC 2: Usnadňovat rovný přístup dětí a mládeže k informacím.
- SC 3: Vytvářet příznivé a udržitelné podmínky pro účast dětí a mládeže v zájmovém a neformálním vzdělávání.
- SC 4: Rozšiřovat a zatraktivnit nabídku činností ve volném čase a motivovat děti a mládež k jejímu aktivnímu využití.
- SC 5: Podporovat zvyšování přeshraniční mobility mládeže.
- SC 6: Zlepšovat podmínky pro zaměstnanost a zaměstnatelnost mládeže.
- SC 7: Podporovat všestranný a harmonický rozvoj dětí a mládeže s důrazem na jejich fyzické a duševní zdraví a morální odpovědnost.
- SC 8: Podporovat aktivní zapojení dětí a mládeže do rozhodovacích procesů a do ovlivňování společenského a demokratického života.

- SC 9: Vytvářet příznivé podmínky pro dobrovolnictví mladých lidí včetně oceňování a uznávání dobrovolných činností.
- SC 10: Usnadňovat začlenění dětí a mládeže s omezenými příležitostmi.
- SC 11: Motivovat děti a mládež k životu s principy udržitelného rozvoje a rozvíjet jejich environmentální gramotnost.
- SC 12: Podporovat rozvoj kompetencí dětí a mládeže pro bezpečné a tvořivé užívání médií.
- SC 13: Nabízet dětem a mládeži rozmanité cesty ke kultuře, umění a tradicím (MŠMT, 2018).

5 Vybrané právní oblasti

Klíčovými právními oblastmi pro orientaci žáků v právní gramotnosti je Zákon o silničním provozu a Zákon o přestupcích. Tyto zákony by měli lidé, žáci a studenti znát, neboť byly, jsou a budou součástí celého jejich života.

5.1 Zákon o silničním provozu

V roce 2001, a to 1. ledna, vešel v účinnost novelizovaný Zákon o silničním provozu 361/2000 Sb. Tento zákon má sedm částí, přičemž obsahově a nejdůležitější částí pro člověka je část první, ta je dále rozdělena na sedm hlav.

Zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje:

- a) práva a povinnosti účastníků provozu na pozemních komunikacích,
- b) pravidla provozu na pozemních komunikacích,
- c) úpravu a řízení provozu na pozemních komunikacích,
- d) řidičská oprávnění a řidičské průkazy,
- e) působnost a pravomoc orgánů státní správy a Policie České republiky ve věcech provozu na pozemních komunikacích (MV ČR, Zákon o silničním provozu, 2018).

„Účelem zákona o silničním provozu je především stanovení podmínek k zajištění bezpečného a v rámci možností též plynulého provozu na pozemních komunikacích. K zabezpečení tohoto úkolu úvodním ustanovením zákona vymezuje jeho věcnou a prostorovou působnost, uvozuje souhrn úpravu řízení a pravidel silničního provozu, stanovení základních povinností jednotlivých skupin účastníků tohoto provozu a současně vymezuje působnost a pravomoc jednotlivých orgánů státní správy ve věcech provozu na pozemních komunikacích, a to včetně pravomocí Policie České republiky“ (Kučerová, 2011, s. 22–23). Zákon byl vyhlášen ve sbírce zákonů dne 19. října 2000, přestože původně důvodová zpráva počítala s podstatně delší legisvakancí z důvodu dostatku prostoru pro přípravu a zabezpečení převodu dopravně správních agend z policie a Ministerstva vnitra na okresní úřady a Ministerstvo dopravy a spojů“ (Kučerová, 2011, s. 698).

5.2 Zákon o některých přestupcích

Zákon č. 251/2016 o některých přestupcích je platný od 3. 8. 2016 a jeho účinnost začala dnem 1. 7. 2017. Tento zákon upravuje některé přestupky vyskytující se na různých úsecích veřejné správy, včetně druhu a výše správních trestů, které lze za jejich spáchání uložit. Obsahem tohoto zákona jsou:

- § 1- Předmět úpravy
- § 2 - Přestupky proti pořádku ve státní správě vyskytující se na více úsecích státní správy
- § 3 - Přestupky na úseku všeobecné vnitřní správy
- § 4 - Přestupky proti pořádku ve státní správě a přestupky proti pořádku v územní samosprávě
- § 5 - Přestupky proti veřejnému pořádku
- § 6 - Přestupek křivého vysvětlení
- § 7 - Přestupky proti občanskému soužití
- § 8 - Přestupky proti majetku
- § 9 - Přestupky na úseku podnikání
- § 10 - Přestupky na úseku porušování práv k obchodní firmě
- § 11 - Přestupek na úseku zdravotnictví
- § 12 - Evidence přestupků
- § 13 - Opakované spáchání přestupku
- § 14 - Účinnost (MV ČR, Zákon o některých přestupcích, 2018)

Jemelka a Vetešník (2011, s. 2) citují zákon takto: „Zákon o přestupcích stanovuje orgánům státní správy a orgánům obcí, kterým vytvořil pro účely tohoto zákona legislativní zkratku „správní orgány“, povinnost vést občany k tomu, aby dodržovali zákony a jiné právní předpisy a respektovali práva spoluobčanů. Státní správu může definovat jako část veřejné správy, jejímž nositelem je stát, který ji vykonává přímo prostřednictvím svých orgánů a úřadů, a nepřímo, prostřednictvím jiných subjektů, na které je státní správa na základě zákona delegována. Orgánem státní správy je tedy takový orgán, který vykonává státní správu přímo“.

Nejzákladnějším pojmem tohoto zákona je „pojmem přestupku“ a ten zní: „Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje anebo ohrožuje zájem společnosti

a je za přešupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správni delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů, anebo trestný čin“ (Jemelka, Vetešník, 2011, s. 2).

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Charakteristika regionu a vybraných škol

6.1 Charakteristika regionu

6.1.1 Region Domažlice

Střední odborné učiliště v Domažlicích je veřejnou státní školou, která se nachází v okresním městě Domažlice, ul. Prokopa Velikého 640. Vzhledem k tomu, že škola je v okresním městě, dopravní dostupnost do školy je dobrá jak vlakem, tak i autobusem, dále zde lze využít i městskou hromadnou dopravu, která propojuje jak vlakové, tak i autobusové nádraží. Dále škola disponuje i internátem, čímž zajišťuje dostupnost pro žáky prakticky z celé České republiky. V Domažlicích je tato škola jedinečná, protože jsou na ní obory, které v jiných školách nevyučují – Truhlář, Kuchař-číšník, Obráběč kovů. Dále se v oblasti nachází ještě dvě školy, a to Vyšší odborná škola, Obchodní akademie a Střední zdravotnická škola v ul. Erbenova 134, dále pak Gymnázium J. Š. Baara v ulici Pivovarská 323, obě školy jsou státní.

6.1.2 Region Staňkov

SSOŠ a SOU Bean Staňkov je soukromá škola ve městě Staňkov, které leží mezi Holýšovem a Horšovským Týnem v Západočeském kraji. Vzhledem k tomu, že město leží směrem na krajské město Plzeň, je dopravní spojení opět velmi dobré, jak vlakové, tak i autobusové. Jediné, co ve městě není, je spojení městské hromadné dopravy. V blízkosti školy jsou veřejné školy v Horšovském Týně a sice Základní škola a Odborná škola v ulici Nádražní 89 a Střední odborná škola a Střední odborné učiliště v ulici Littrowa 122.

6.2 Charakteristika škol

Pro praktickou část své bakalářské práce jsem si vybral dvě školy, a to SOU Domažlice a SSOŠ a SOU Bean Staňkov. Obě školy mají obory jak tříleté, zakončené výučním listem, tak i čtyřleté a nástavbové studium zakončené maturitním listem. SOU Domažlice je státní škola a SSOŠ a SOU Bean Staňkov je škola

soukromá. Vybrané školy zabezpečují výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami svou odborností, ale i praxí.

6.2.1 Střední odborné učiliště Domažlice

Střední odborné učiliště Domažlice je zřízeno Plzeňským krajem, který sídlí v ulici Škroupova 18. Obory, které se zde vyučují, jsou vhodné jak pro chlapce, tak i pro dívky. Škola zatím nedisponuje bezbariérovým přístupem, ale dle dostupných informací by se i tento malý nedostatek měl vyřešit. Škola zabezpečuje získání kvalifikací v oborech středních odborných škol a středních odborných učilišť, dále také v nástavbovém studiu absolventů škol. Vzdělávání je v praktické i teoretické části řízeno tak, aby absolventi našli uplatnění ve svém oboru ihned po ukončení školy. Dále je škola podporována velkými projekty s okolními firmami, které si vybírají žáky pro další uplatnění v těchto firmách. Jedná se o firmu Siemens, která se specializuje na obrábění na CNC strojích a dále firma Gerresheimer, která se specializuje na výrobu skleněných a plastových nádob a součástí ve farmaceutickém odvětví. Uplatnění v této firmě naleznou žáci oboru Strojní mechanik – zaměření na obsluhu lisů pro vstřikování plastů.

6.2.2 SSOŠ a SOU Bean Staňkov

Zřizovatelem soukromé školy SSOŠ a SOU Bean Staňkov je společnost Bean, s. r. o., Praha. Na této škole jsou obory zakončené výučním listem, maturitní zkouškou, ale i dvouleté nástavbové studium. Dále je zde také možnost pomaturitního studia pro rozšíření kvalifikace. Studovat lze formou denního i kombinovaného studia. Pro učební obory škola na vysoké úrovni disponuje materiálním i technickým vybavením.

7 Vlastní šetření

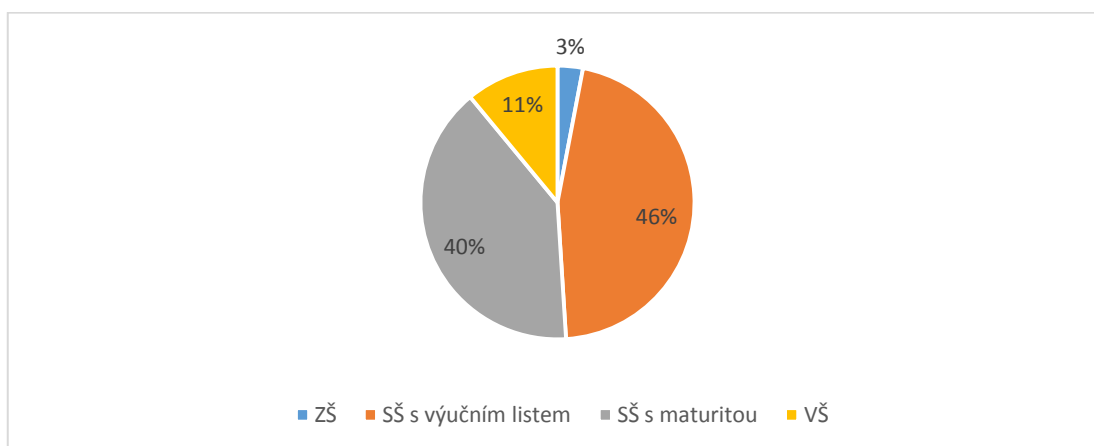
7.1 Realizace dotazníkového šetření

Dotazník byl určen pro žáky třetích a čtvrtých ročníků maturitních i učebních oborů na obou školách, tzn. SSOŠ a SOU Bean a SOU Domažlice. Celkem se ho zúčastnilo 80 respondentů, z toho 21 chlapců a 59 dívek ve věku 17–19 let. Před rozdělením dotazníků byli žáci upozorněni na anonymitu odpovědí. Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit znalost problematiky silničního provozu a přestupků.

7.2 Výsledky a vyhodnocení dotazníkového šetření

Při vyhodnocování dotazníku jsem zjistil, že 4 dotazníky nebyly vyplněny korektně, spíše si z toho žáci dělali legraci. Z tohoto důvodu byly tyto dotazníky vyřazeny. Vyhodnocováno tedy bylo 76 dotazníků, respondenty bylo 19 chlapců a 57 dívek.

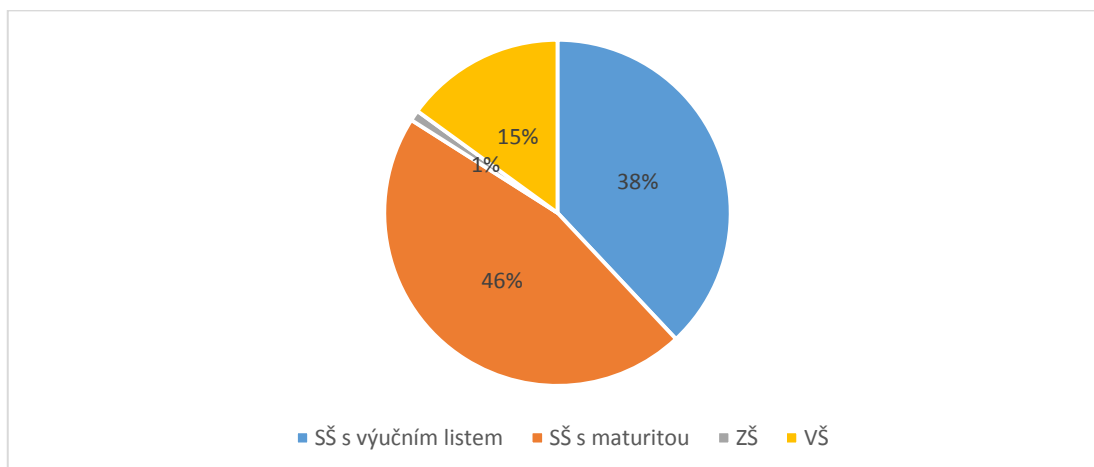
Graf č. 1: Otázka č. 3: Uved'te nejvyšší vzdělání matky

Zdroj: vlastní šetření

Z odpovědí dotázaných žáků vyplývá, že nejvyšší procento matek, a to 46 %, je s výučním listem, dále SŠ s maturitou, a to 40 % matek respondentů. Vysokoškolské vzdělání dosáhlo pouze 11 % matek. Nejméně (3 %) matek dotazovaných má pouze základní vzdělání.

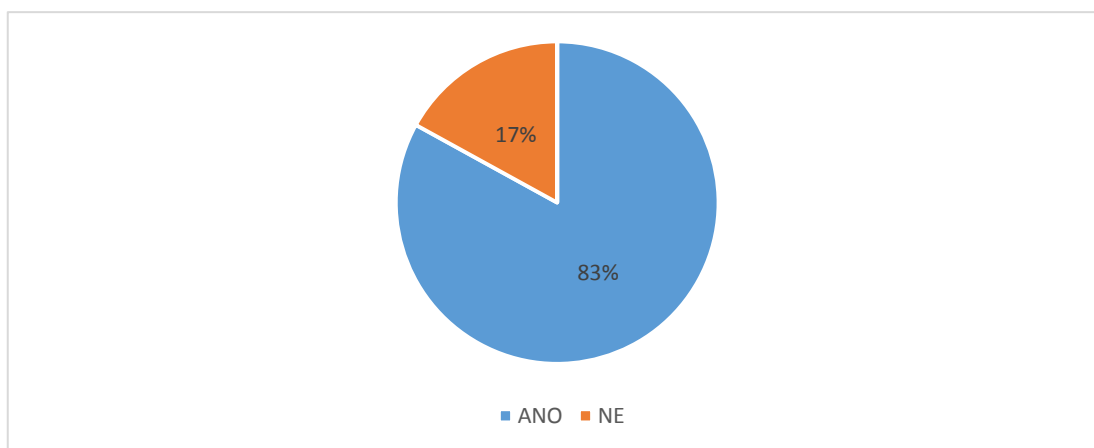
Graf č. 2: Otázka č. 4: Uved'te nejvyšší vzdělání otce

Zdroj: vlastní šetření

Z grafu č. 2 je patrné, že 46 % otců má ukončené vzdělání s maturitním vysvědčením a 38 % s výučním listem, výsledek je tudíž opačný než u matek. Vysokoškolského vzdělání dosáhlo již 15 % otců, naopak základní vzdělání má pouze 1 %.

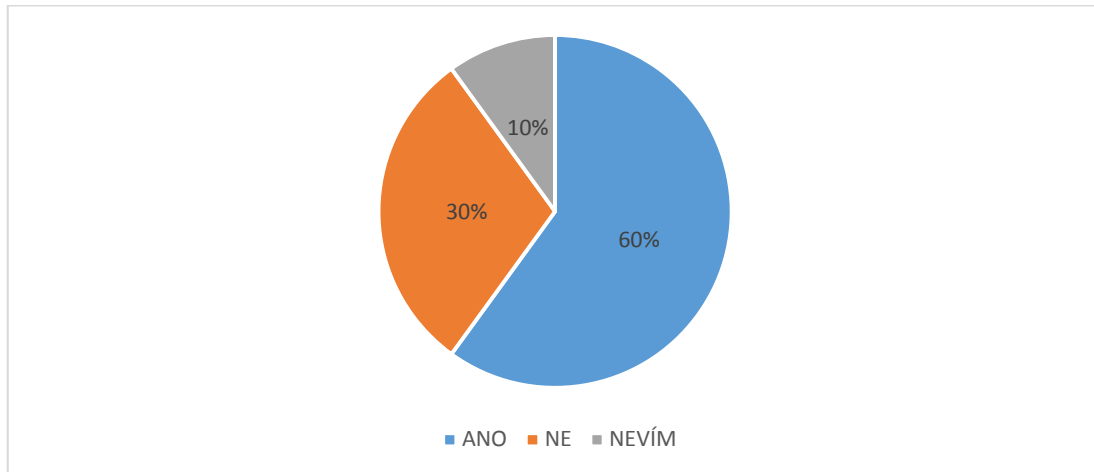
Graf č. 3: Otázka č. 5: Máte nějaké zkušenosti s řízením motorových vozidel?

Zdroj: vlastní šetření

V této otázce jsem zjistil, že 83 % žáků už má nějaké zkušenosti s řízením motorových vozidel a 17 % žáků zatím tuto zkušenost nemá.

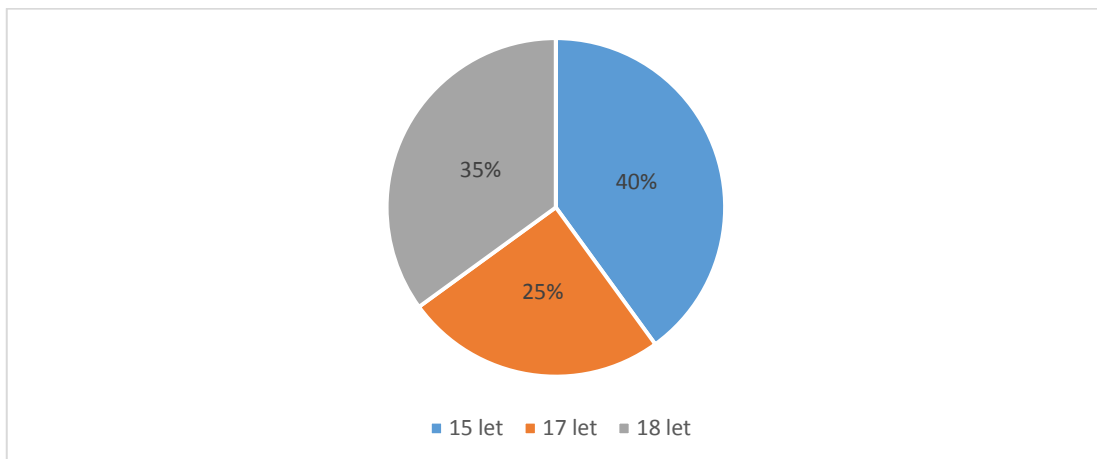
Graf č. 4: Otázka č. 6: Víte, který zákon upravuje podmínky O provozu na pozemních komunikacích?

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 4 znázorňuje 60 % respondentů, kteří vědí, jaký zákon upravuje provoz na pozemních komunikacích, byť zkušenosti s řízením motorových vozidel uvedlo v předešlé otázce 83 % respondentů.

Graf č. 5: Otázka č. 7: Víte, v jakém nejnižším věku se dá získat řidičské oprávnění?

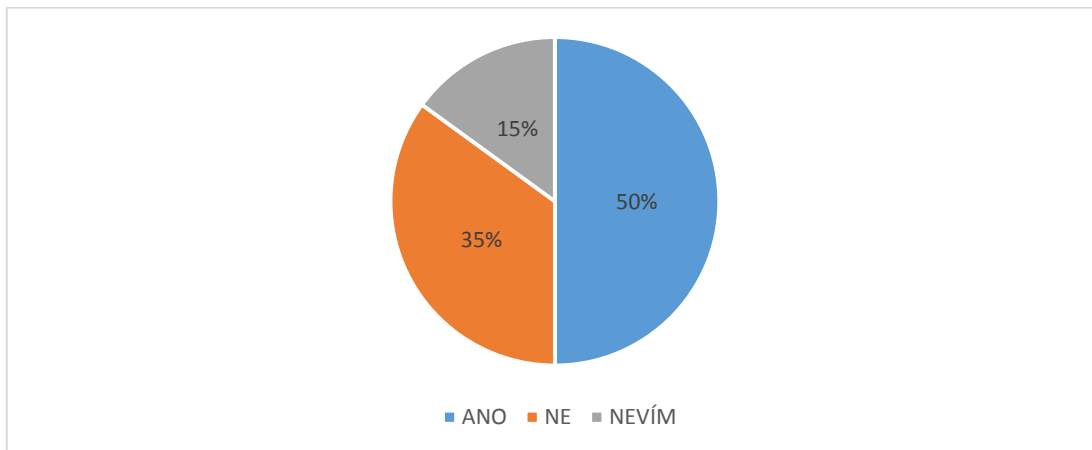

Zdroj: vlastní šetření

Z odpovědí na tuto otázku je patrné, že respondenti nemají tak dobré znalosti o tom, v jakém nejnižším věku se může získat ŘO. Graf č. 5 uvádí, že nejvyšší počet (40 %) v jakém nejnižším věku se může získat ŘO.

získala správná odpověď, což je velmi málo na to, že z nich již jsou nebo budou řidiči.

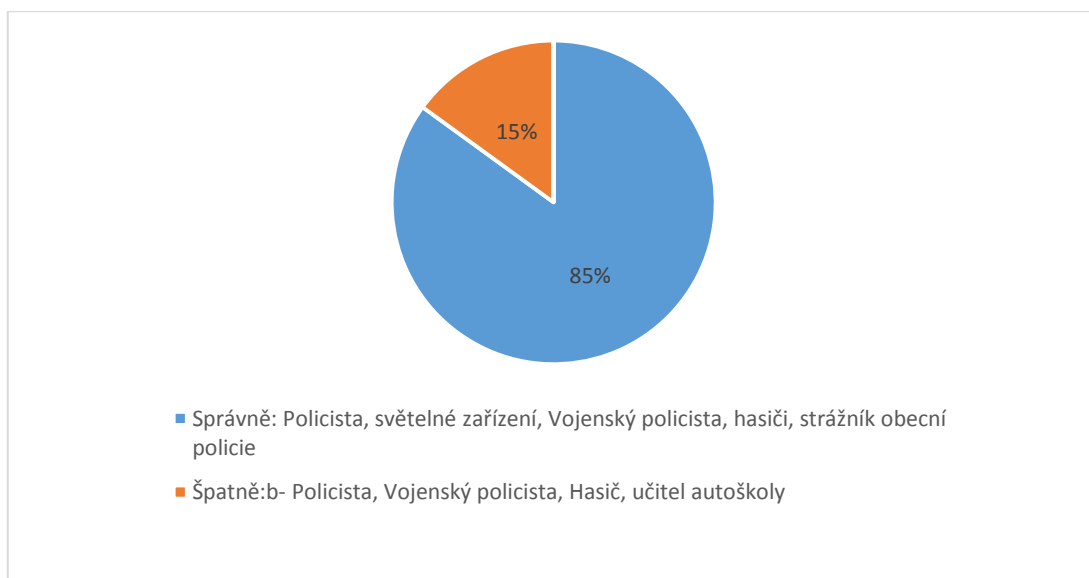
Graf č. 6: Otázka č. 8: Víte, pro kterou skupinu lze získat řidičské oprávnění v nejnižším věku?

Zdroj: vlastní šetření

Z grafu č. 6 je patrné, že respondenti, nejsou v tomto odvětví moc znalí, byť jich 50 % odpovědělo správně.

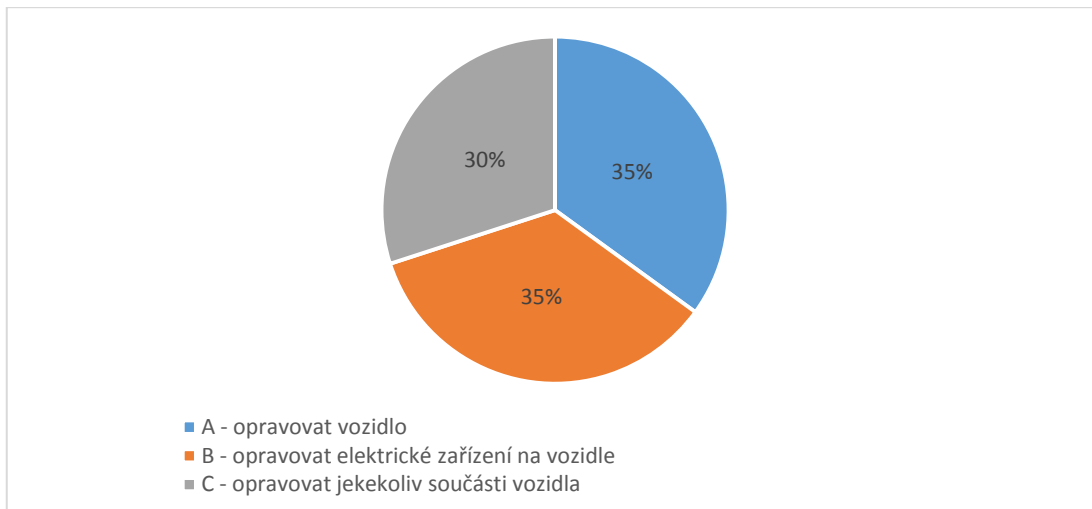
Graf č. 7: Otázka č. 9: Víte kdo, nebo co může řídit provoz na pozemních komunikacích?

Zdroj: vlastní šetření

U této otázky byly dvě správné odpovědi, respondenti toto pochopili v 85 % správně, a v 15 % špatně, byť jako účastníci provozu by toto měli znát všichni.

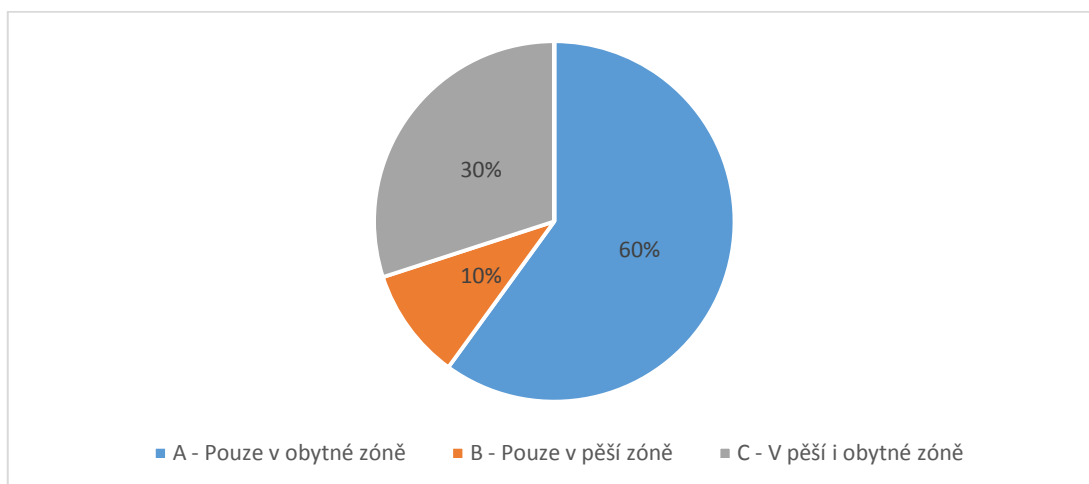
Graf č. 8: Otázka č. 10: Víte, co z nabízených možností je v prostoru čerpací stanice zakázáno?

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 8 ukazuje, že odpovědi dotazovaných byly skoro stejné a nepřevyšovala správná odpověď nad chybnou. Respondenti tak prokázali, že jim tato problematika moc neříká a nezabývají se jí do hloubky.

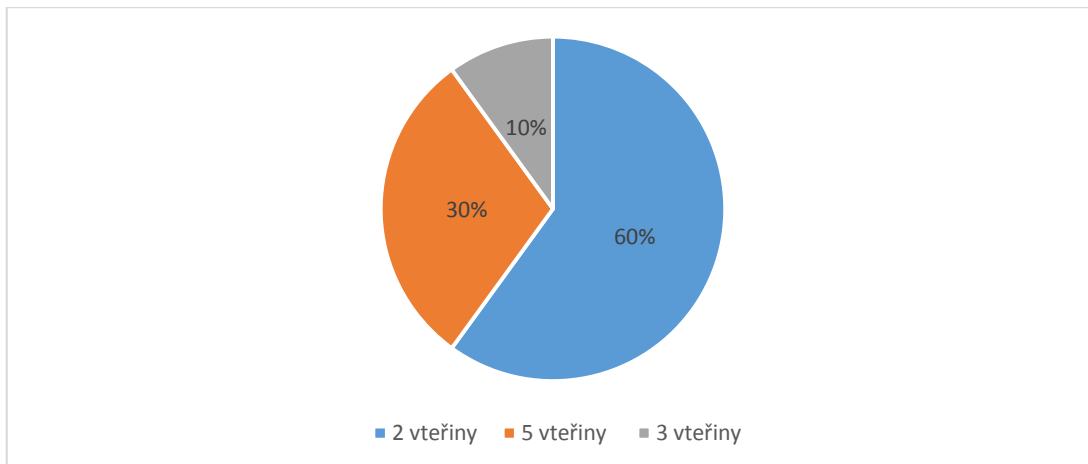
Graf č. 9: Otázka č. 11: Víte, kde jsou povoleny hry dětí?

Zdroj: Vlastní šetření

V této otázce dotazovaní odpověděli v 60 % správně, neboť hry dětí jsou povolené pouze v obytné zóně. Graf č. 9 dále ukazuje i rozdělení chybných odpovědí, kdy 30 % respondentů nesprávně určilo možnost hraní v pěší i obytné zóně a 10 % pouze v zóně pěší.

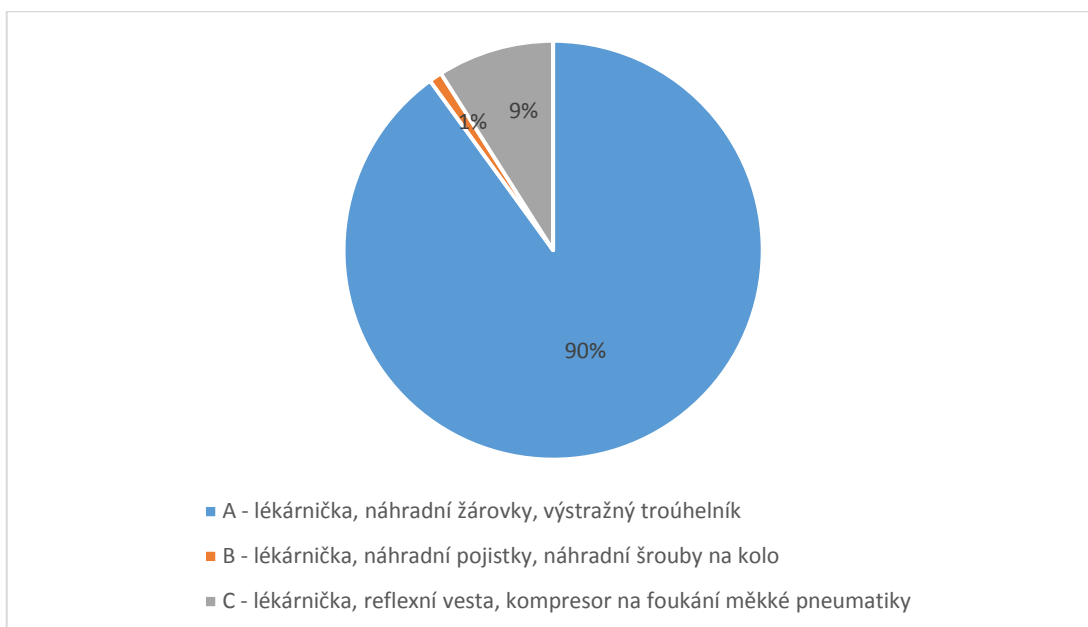
Graf č. 10: Otázka č. 12: Víte, jakému času odpovídá vzdálenost, která se má dodržovat mezi jedoucimi vozidly?

Zdroj: vlastní šetření

V této otázce žáci v nadpoloviční většině odpověděli správně, neboť se má mezi jedoucimi vozidly dodržovat vzdálenost odpovídající 2 vteřinám. To znázorňuje i graf č. 10. Je tedy zřejmé, že se respondenti už s tímto problémem setkali, anebo pouze zaškrtnuli odpověď, o které si mysleli, že je správně.

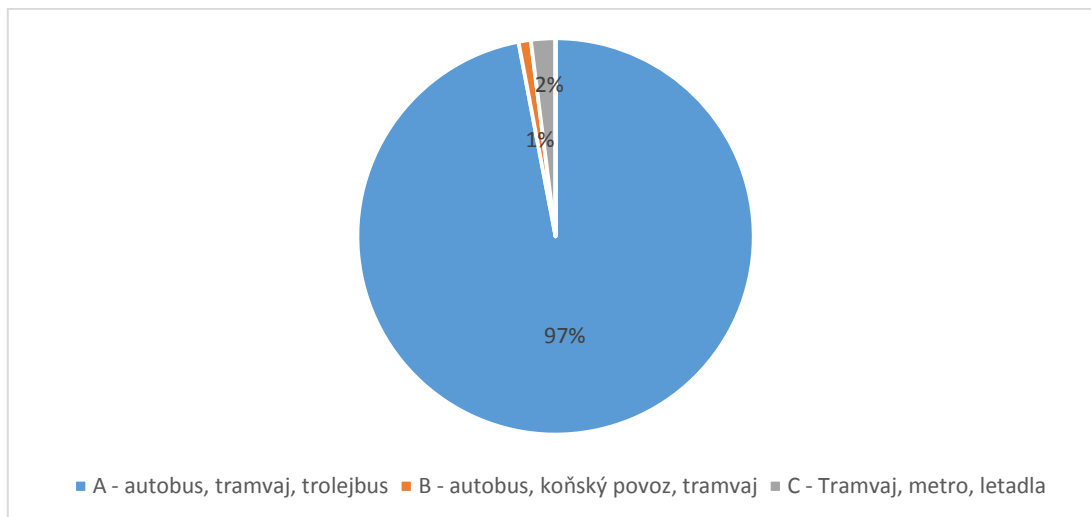
Graf č. 11: Otázka č. 13: Víte, co patří do povinné výbavy osobního automobilu?

Zdroj: vlastní šetření

Z grafu č. 11 je patrné, že 90 % respondentů odpovědělo dobře, což lze hodnotit velmi kladně. Žáci mají představu, co má povinná výbava obsahovat.

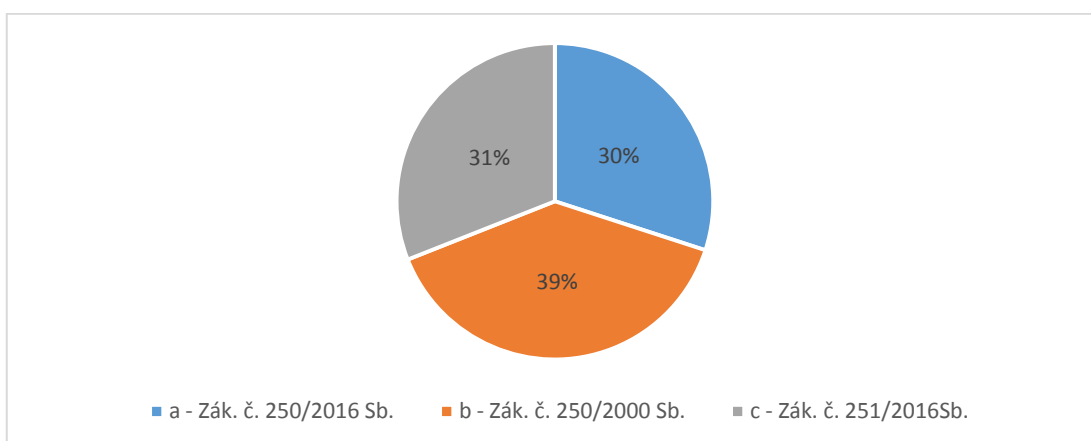
Graf č. 12: Otázka č. 14: Víte, co je vozidlo hromadné dopravy?

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 12 znázorňuje 97 % dotazovaných, kteří správně určili vozidla hromadné dopravy. Je tedy zřejmé, že se s touto otázkou již setkali, anebo nad odpovědí logicky uvažovali.

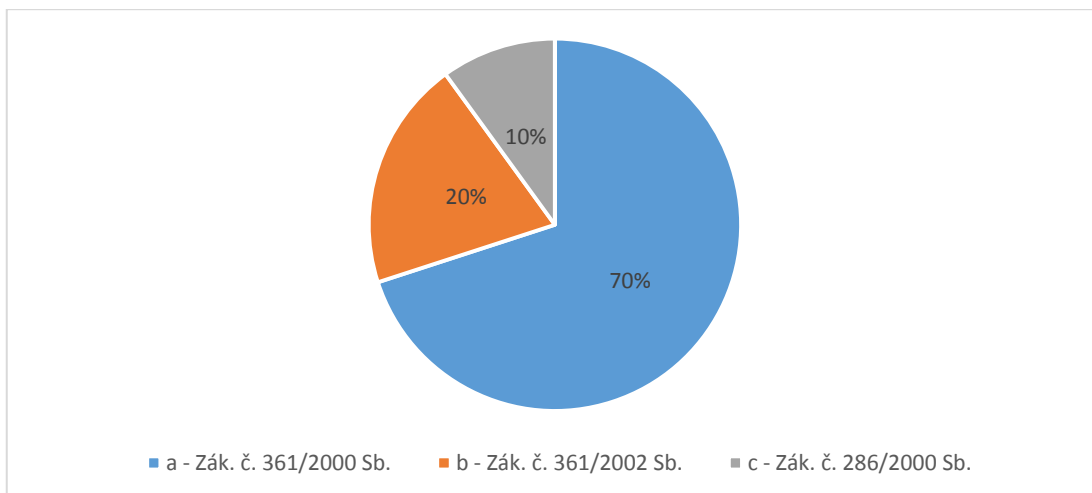
Graf č. 13: Otázka č. 15: Víte, jaký zákon upravuje přestupky proti majetku?

Zdroj: vlastní šetření

V grafu č. 13 je vidět, že respondenti nejsou jednotní v odpovědích a přesně neví, jaký zákon upravuje přestupky proti majetku. Správně odpovědělo pouze 31 % dotázaných.

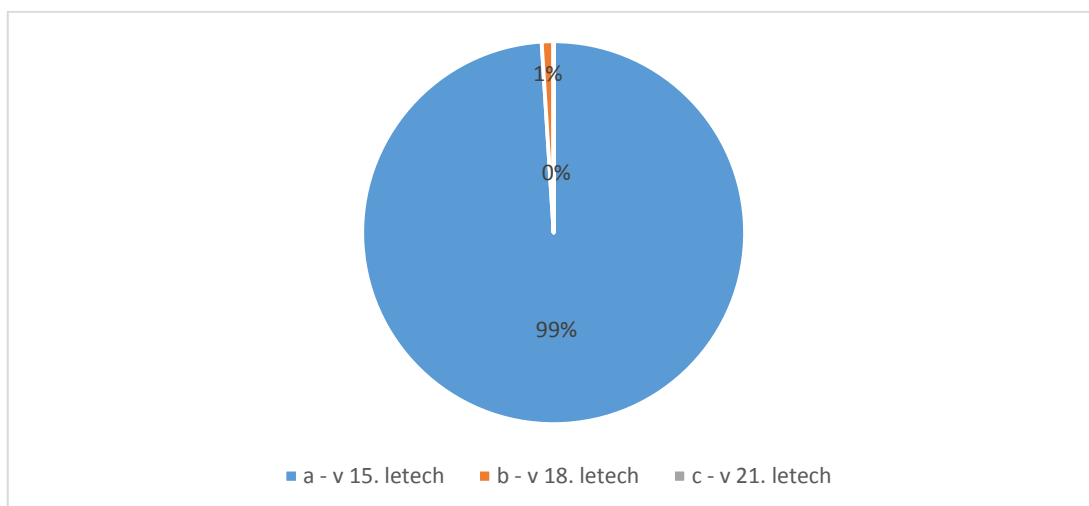
Graf č. 14: Otázka č. 16: Víte, jaký zákon upravuje provoz na pozemních komunikacích?

Zdroj: vlastní šetření

V tomto případě, je z grafu č. 14 patrné, že se dotazovaní žáci již s tímto zákonem setkali a v 70 % odpověděli správně, neboť vybrali zákon č. 361/2000 Sb.

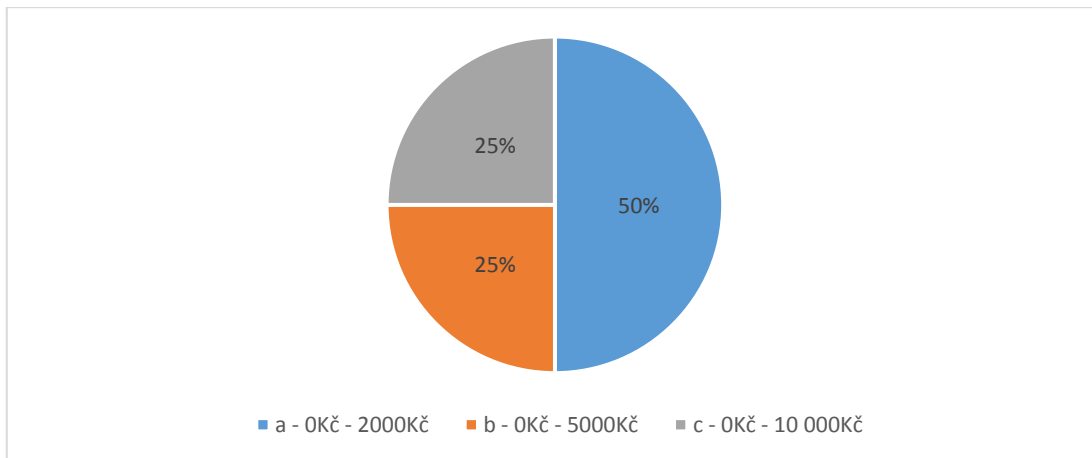
Graf č. 15: Otázka č. 17: Víte, v jakém věku se člověk stane odpovědným za spáchání přestupku?

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 15 znázorňuje 99 % respondentů, kteří vědí, kdy se stávají odpovědní za své přestupky, tedy v 15 letech. Pouze 1 % dotazovaných si myslí, že tak nastane až v 18 letech.

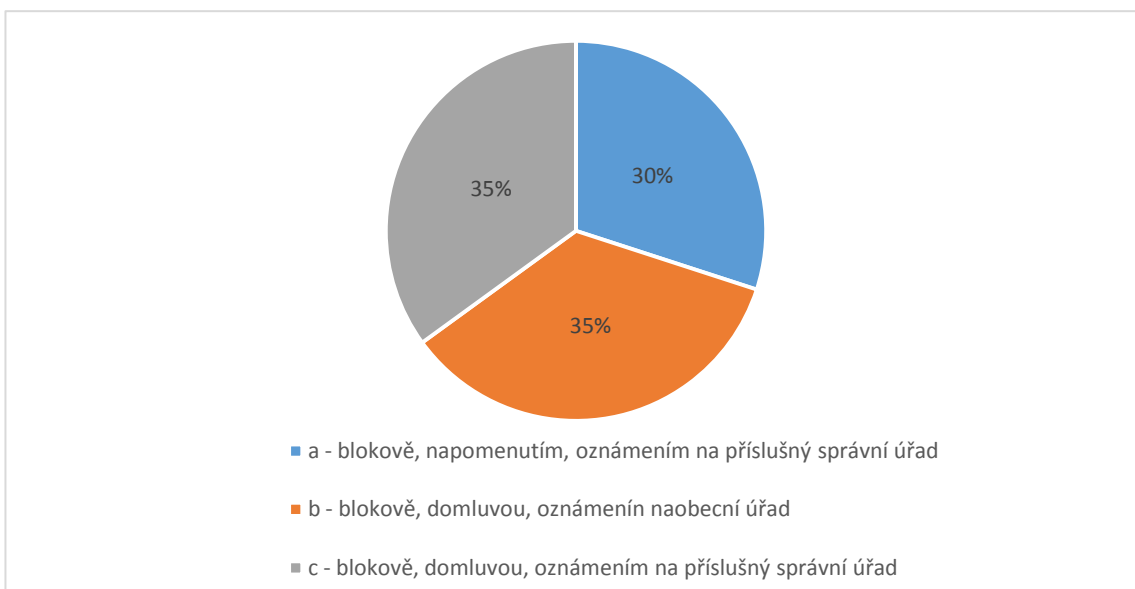
Graf č. 16: Otázka č. 18: Víte přibližně, jak vysoké jsou sankce za přestupky, např. proti veřejnému pořádku?

Zdroj: vlastní šetření

Jak vysoké jsou sankce za přestupky, odpovědělo správně 50 % respondentů, neboť vybrali sankci v hodnotě 0 Kč – 2 000 Kč. Lze tak usuzovat, že se již s tímto problémem někdy setkali či mají o tomto tématu přehled.

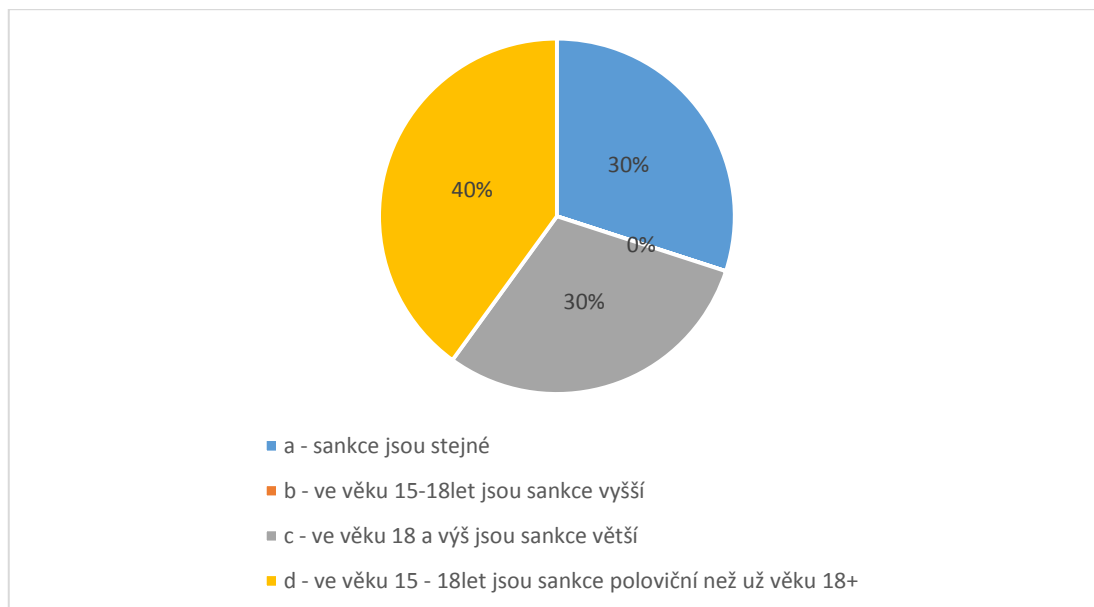
Graf č. 17: Otázka č. 19: Víte, jakým způsobem se řeší, když se přestupku dopustíte?

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 17 naznačuje, že si dotazovaní v této otázce nebyli tolik jisti a je vidět, že se s touto situací ještě nesešli. Dobře odpovědělo pouze 35 % respondentů, neboť přestupek lze řešit blokově, napomenutím či oznámením na příslušný správní úřad.

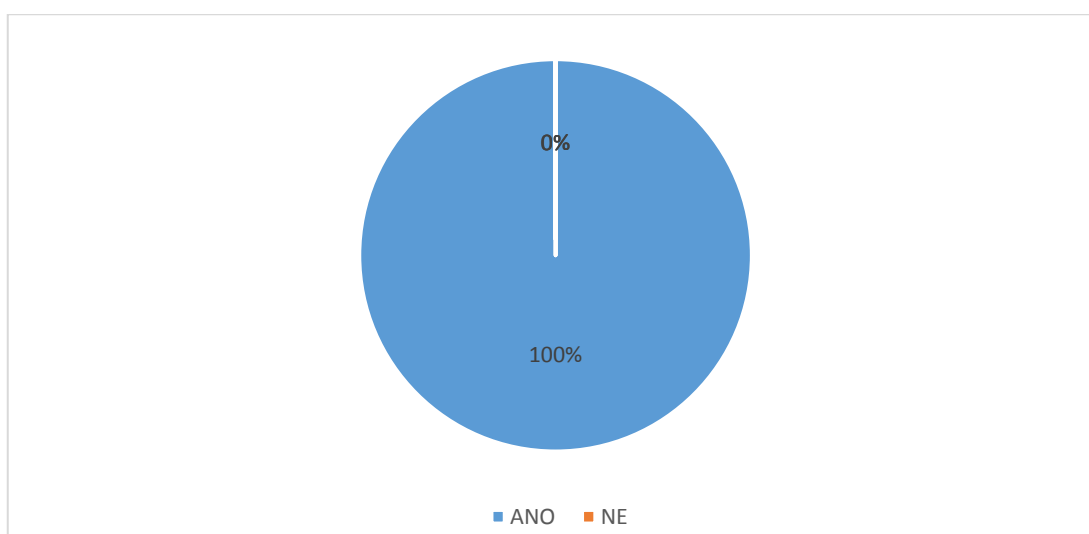
Graf č. 18: Otázka č. 20: Víte, jestli jsou sankce stejné u lidí ve věku 15–18 let a 18 let a výše?

Zdroj: vlastní šetření

Pouze v této otázce byly dvě správné odpovědi. Dotazovaní však odpovídali jen na jednu správnou. 30 % z nich tak dobře vybralo, že sankce jsou pro lidi ve věku 18 a výš větší a 40 % uvedlo, že pro lidi ve věku 15–18 let jsou sankce poloviční, než u věku 18+. Celkem 70 % respondentů tak odpovědělo napůl správně.

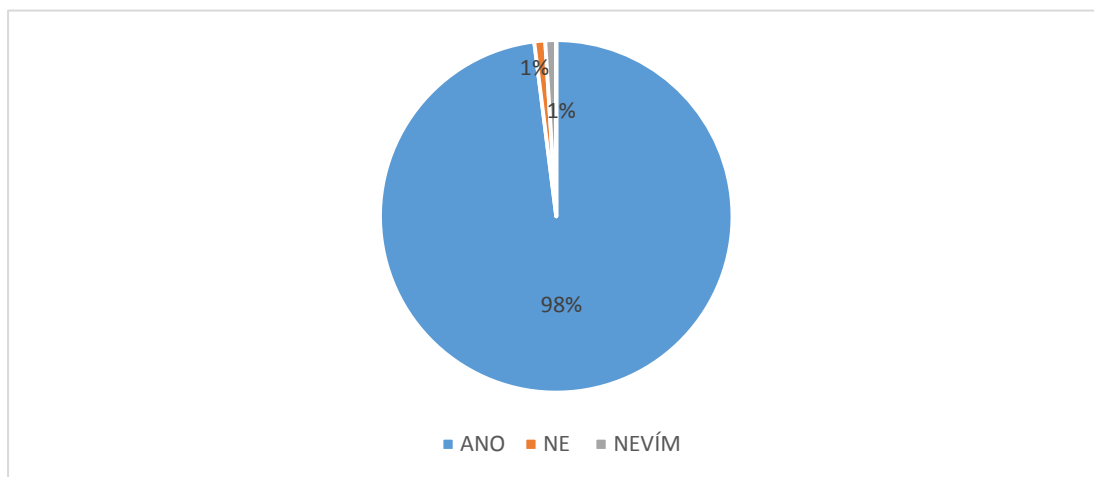
Graf č. 19: Otázka č. 21: Setkali jste se již někdy s výše uvedenými pojmy? Jestliže ano, stručně napište kde.

Zdroj: vlastní šetření

Na tuto otázku mohli respondenti odpovídat volnou formou. Z grafu č. 19 je patrné, že se všichni respondenti s danou problematikou již setkali. Z větší části uváděli, že tyto pojmy znají z autoškoly a dále také z médií jako je televize a internet.

Graf č. 20: Otázka č. 22: Uvítali byste, kdyby bylo na školách více hodin věnováno problematice výše uvedených zákonů?

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 20 znázorňuje 98 % dotazovaných, kteří by byli rádi, kdyby se zvýšil počet hodin týkajících se oblasti práva. Jelikož zde mohli zaškrtnout odpověď a zároveň dopsat vlastní vyjádření, bylo zjištěno, že se zajímají o jakákoli odvětví práva. Hlavním důvodem bylo jejich přání být po právní stránce lépe připravený do života.

7.3 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

V rámci dotazníkového šetření bylo hodnoceno celkem 76 dotazníků. Respondenty tvořilo 75 % dívek a 25 % chlapců. Nejčastější nejvyšší dosažené vzdělání jejich matek je středoškolské s výučním listem (46 %), poté středoškolské s maturitou (40 %). Naopak otcové mají nejvyšší dosažené vzdělání nejčastěji středoškolské s maturitou (46 %), pak s výučním listem (38 %). Základní vzdělání mají jen 3 % matek a 1 % otců. Naopak vysokoškolské 11 % matek a 15 % otců.

Nejprve byla zjišťována zkušenost respondentů s řízením motorových vozidel. Tu uvedlo celkem 83 % dotázaných. Následující otázky pak zjišťovaly jejich znalosti v této oblasti. Přes vysoké procento žáků, kteří uvedli svou zkušenost, jich jen 60 % zná Zákon o provozu na pozemních komunikacích. Celých 70 % ho však dokázalo

správně vybrat pod č. 361/2000 Sb. Pouze 31 % respondentů zná zákon č. 251/2016 Sb. o přestupcích proti majetku.

Dále 40 % dotázaných správně uvedlo, že je možné získat řidičské oprávnění již v 15 letech. A přesně polovina věděla i pro kterou skupinu. Kdo může řídit provoz na pozemních komunikacích, znalo 85 % z nich.

Co je zakázáno v prostoru čerpací stanice správně určilo pouze 35 % respondentů. Že jsou povoleny hry dětí jen v obytné zóně, uvedlo 60 % dotázaných. A stejný počet správných odpovědí dobře určilo 2 vteřiny, což je čas odpovídající vzdálenosti, jež se má dodržovat mezi jedoucimi vozidly.

Celkem 90 % oslovených žáků správně zařadilo lékárničku, náhradní žárovky a výstražný trojúhelník do povinné výbavy osobního automobilu. A celkem 97 % respondentů dobře určilo, že vozidlem hromadné dopravy může být: autobus, tramvaj, trolejbus.

Výši sankcí za přestupky (např. proti veřejnému pořádku) zná 50 % dotázaných, neboť správně uvedli jejich hodnotu od 0 Kč do 2 000 Kč. Jakým způsobem se tento přestupek řeší, však vědělo pouze 35 % z nich. Sankce u lidí ve věku 15–18 let a 18 let a výše dobře zodpovědělo celkem 70 % respondentů. Tato otázka však měla 2 správné odpovědi, přičemž první označilo 40 % dotázaných (ve věku 18 a výš jsou sankce vyšší) a druhou 30 % (ve věku 15–18 let jsou sankce poloviční než u věku 18 a výše).

Závěrem bylo zjišťováno, zda se s uvedenými pojmy již dotazovaní někdy setkali. Všichni (100 %) uvedli, že ano. Nejčastěji v autoškole, dále také z médií (TV, internetu). Celkem 98 % respondentů by navíc uvítalo, kdyby se zvýšil počet hodin věnovaných problematice výše uvedených zákonů.

7.4 Realizace individuálních hloubkových rozhovorů

Pro individuální hloubkový rozhovor s učiteli bylo připraveno 9 otázek. Rozhovor probíhal s paní učitelkou Ing. Helenou Jeníkovou z SSOŠ a SOU Bean Staňkov, proto jsem její odpovědi označil iniciály HJ a druhý rozhovor jsem provedl s panem

učitelem Mgr. Janem Žánem ze SOU Domažlice. Tento respondent byl označen iniciálami JŽ. Oba pedagogové vyučují předmět Občanská nauka.

7.5 Výsledky individuálních hloubkových rozhovorů

1. Myslíte si, že je vhodné v dnešní době vzdělávat žáky v oblasti práva?

HJ: „Myslím si, že ano, neboť v dnešní době je potřeba znalosti všech zákonů, aby se člověk nedostal do potíží.“

JŽ: „Určitě ano“

2. Mají žáci zájem o problematiku spojenou se znalostí práva?

HJ: „Je to individuální, ale nadpoloviční většinu zajímá právo, aby se v tomhle odvětví orientovali.“

JŽ: „Ano, žáci se snaží dotazy zjistit co nejvíce o dané problematice“

3. Disponuje škola dostupnými materiály a zdroji pro výuku v oblasti práva (Úplné znění zákonů, odborné časopisy, internet)?

HJ: „Naše škola disponuje odbornou literaturou v oblasti práva, dále žáci využívají nejčastěji internet“.

JŽ: „Naše škola sice má knihovnu, ale nedisponuje odbornou literaturou v oblasti práva, žáci využívají internet“.

4. Vypozoroval/a jste rozdíl, mezi žáky různých oborů studia o výuku předmětů s právní problematikou?

HJ: „U maturitních ročníků se žáci tomuto tématu více věnují než studenti, kteří jsou na nematuritních oborech“.

JŽ: „Ano, rozdíly jsou vidět, a to hlavně u maturitních oborů, kteří se tomu snaží porozumět hlouběji“.

5. Jsou ve výuce Vámi vyučovaných předmětů zařazeny pojmy ze zákona o silničním provozu? Pokud ne, z jakého důvodu?

HJ: „Ne, a to z důvodu, že tato problematika se má učit na autoškolách“.

JŽ: „Ne, nemáme obor zaměřený na tuto problematiku a myslím si, že tohle přísluší spíše autoškolám“.

6. Jsou ve výuce Vámi vyučovaných předmětů zařazeny pojmy ze zákona o přestupcích? Pokud ne, z jakého důvodu?

HJ: „Jen okrajově, aby žáci měli nějaké základy“.

JŽ: „V Občanské nauce se tomuto zákonu věnujeme, aby žáci věděli, jaké mají možnosti a práva, když se dopustí přestupku“.

7. Uvítal/a byste zvýšení počtu hodin, které se věnují problematice uvedených a jiných zákonů?

HJ: „Osobně bych hodiny nenavyšovala, každý z žáků má přístup k internetu a k materiálům ze kterých může získat dostatečné informace“.

JŽ: „Hodinovou dotaci na tuto problematiku bych nezvyšoval, myslím, že je dostačující“.

8. Zve vedení školy odborníky na jednotlivé právní oblasti? Pokud ne z jakého důvodu?

HJ: „Každý půlrok k nám dochází policisté z odboru prevence a čtyřikrát do roka mají možnost žáci konzultace s naším učitelem, který je vystudovaný právník“.

JŽ: „Dvakrát do roka zveme policisty z oddělení prevence, kteří mají přednášky dobře připravené ve všech oblastech, a dále potom umožňujeme žákům konzultace s odborníky dle dohody“.

9. Realizovala někdy škola exkurze např. na projednávání přestupků na úřadě, nebo policejních stanicích? Pokud ne, proč?

HJ: „Návštěvy policistů u nás na škole mi přijdou dostatečné“.

JŽ: „Exkurze na tyto instituce nepořádáme, jelikož na toto nemáme žádný obor, který by se tím zabýval, a myslím, že návštěvy policistů jsou dostatečné“.

7.6 Shrnutí individuálních hloubkových rozhovorů

Z individuálních rozhovorů s oběma učiteli, kteří učí předmět Občanská nauka, jsem zjistil, že oba považují vzdělání v oblasti práva za přínosné pro žáky. Z rozhovoru dále vyplývá, že dle jejich názoru žáci mají o problematiku zájem, ať už ve škole nebo v soukromém životě. Zařazení předmětu Právo, které se bude hlouběji věnovat dané problematice, nepovažují však za důležité a podle jejich názoru je pro žáky dostačující předmět Občanská nauka, i když se zde s právními pojmy setkají pouze okrajově. Také navýšení počtu hodin nepovažuje ani jeden z nich za nutné, z toho vyplývá, že počet hodin je dostatečný, aby se žáci seznámili s potřebnými zákony. Návštěvy institucí, jako jsou např. policejní stanice, kde se řeší mimo jiné přestupková jednání nebo jiné správní delikty, nepovažují za nutné, neboť dle jejich názoru jsou pro žáky dostačující návštěvy policistů z oddělení prevence.

7.7 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření a individuálních hloubkových rozhovorů

V dotazníkovém šetření i v hloubkovém individuálním rozhovoru jsem položil jednu shodnou otázku, a to, zda by žáci uvítali předmět, který by se více do hloubky zabýval problematikou práva a stejný dotaz jsem položil i učitelům. Žáci se převážně ve většině shodli, že by uvítali nárůst počtu hodin zabývajících se problematikou v oblasti práva, a to z toho důvodu, aby byli připraveni na život, zatímco učitelům připadá počet hodin dostačující. Z jejich odpovědí vyplývá, že by počet hodin dále nenavýšovali, protože si myslí, že se žákům stačí okrajově dozvědět o zákonech a když se o daném tématu práva potřebují dozvědět více, mají možnost vyhledání informací na internetových stránkách či v odborné literatuře, která je k dispozici v knihovnách.

ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Cílem bakalářské práce na téma: „Právní gramotnost žáků na SŠ ve vybraném právním odvětví“ bylo, na základě analýzy výsledků získaných pomocí dotazníkového šetření, zjistit vědomosti žáků ve vybraném právním odvětví, se kterým se běžně setkávají. Práce se zaměřila na znalost Zákona o silničním provozu a rovněž Zákona o některých přestupcích.

Výsledky dotazníkového šetření lze hodnotit pozitivně. Většina žáků se s danou problematikou již setkala a na některé otázky odpovídali převážně velmi dobře. Nejlépe žáci zodpověděli otázky týkající se složení lékárničky, určení vozidel hromadné dopravy a osob směřících řídit provoz na pozemních komunikacích.

Velká část dotazovaných (70 %) také správně určila rozdělení sankcí za přestupky pro osoby 15–18 let a 18 let a výše, přičemž polovina dotázaných uvedla i jejich hodnotu. Způsob řešení těchto přestupků však vymezilo jen 35 % z nich, přesto více jak polovina zná výše uvedené zákony.

Pouze 40 % respondentů také ví, že řidičské oprávnění lze získat již v 15 letech. Pro kterou skupinu správně určilo přesně 50 %. Více jak polovina dotázaných navíc dobře zvolila 2 vteřiny odpovídající vzdálenosti, kterou je nutné dodržovat mezi jedoucimi vozidly. Stejný počet žáků ví, že hry dětí jsou povoleny pouze v obytné zóně.

Všichni respondenti v uskutečněném dotazníkovém šetření uvedli, že se s těmito pojmy již někdy setkali. Nejčastěji tomu tak bylo v autoškole, ale také v médiích (TV, internetu). Téměř všichni by navíc uvítali, kdyby se zvýšil i počet hodin věnovaných problematice výše uvedených zákonů.

Dále jsem ve své bakalářské práci využil metodu individuálního hloubkového rozhovoru s dvěma učiteli. Zjišťoval jsem, jaké znalosti mají žáci podle jejich názoru v oblasti právní gramotnosti a zda je podle nich rozsah výuky právních odvětví dostatečný a žáci jsou náležitě připraveni zejména pro praktický život.

Velmi kladně hodnotím způsob získávání právního vědomí žáků pomocí toho, že si školy zvou na besedy policisty z Oddělení tisku a prevence, kteří jsou schopni žákům dostačujícím způsobem vysvětlit jakoukoliv problematiku práva tak, aby to

odpovídalo jejich potřebám. Obě školy, na kterých jsem prováděl své šetření, se snaží tyto semináře pořádat pravidelně, a to v půlročních intervalech. Na základě individuálního hloubkového rozhovoru jsem zjistil, že školy nerealizují exkurze do různých institucí, jako jsou například soudy nebo příslušný odbor v obcích s rozšířenou působností. Právě tam se projednávají přestupky ze Zákona o silničním provozu i ze Zákona o přestupcích.

Střední odborná učiliště, která jsem vybral pro svoji bakalářskou práci, mají ve svých školních vzdělávacích programech předměty zabývající se danou problematikou, a to v předmětu Občanská nauka. Dále jsem zjistil, že podle názoru žáků je počet hodin Občanské nauky nízký a většina z nich by souhlasila s navýšením. Uvědomují si, že malý počet hodin slouží pouze k okrajovému seznámení žáků s právem. Na druhou stranu z výsledků individuálních hloubkových rozhovorů vyplývá, že školy žákům umožňují se sebevzdělávat, a to s využitím knihovny a internetu, který mají žáci možnost využívat i na školních počítačích.

Ve své bakalářské práci jsem zjistil, že výuka mnou vybraných právních oblastí je dostačující, nicméně vzhledem k důležitosti mít dobré právní vědomí i prokázanému zájmu žáků o prohloubení tohoto tématu, by školy měly uvažovat o navýšení hodin v předmětu Občanská nauka či zavést nový předmět, který by se věnoval pouze právu.

Výsledky uvedené v této bakalářské práci tak mohou sloužit Střednímu odbornému učilišti v Domažlicích a SSOŠ a SOU Bean Staňkov např. při aktualizaci Školních vzdělávacích plánů. Práce může zároveň poskytnout základní informace v oblasti znalostí žáků zákona č. 361/2000 Sb. o silničním provozu a zákona č. 251/2016 Sb. o některých přestupcích. Ty mohou využít i jiné střední školy při řešení této problematiky či pouhém zájmu o ni.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

FORET, Miroslav. *Marketingový průzkum*. Brno: Computer Press, 2008. 121 s. ISBN 978-80-251-2183-2.

JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení*, 1. vydání. Jihlava: EKON, družstvo. 2011. 534 s. ISBN 978-80-7400-355-4.

KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2009. 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4.

KRPÁLEK, Pavel, KRPÁLKOVÁ- KREMLOVÁ, Katarína. *Didaktika ekonomických předmětů*. 1. vydání, Praha: Oeconomica, 2012. 183 s. ISBN 978-80-245-1909-8.

KUČEROVÁ, Helena. *Zákon o silničním provozu s komentářem a judikaturou*. 2. vydání. Příbram: PB tisk, s. r. o., 2011. 720 s. ISBN 978-80-87576-01-4.

SKALKOVÁ, Jarmila, *Obecná didaktika*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2007. 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

SLAVÍK, Milan a MILLER, Ivan. *Oborová didaktika pro zemědělství, lesnictví a příbuzné obory*. 3. vydání. Textová studijní opora. Praha: ČZU v Praze, IVP, 2012. 136 s. ISBN 978-80-213-2277-6.

SPIRIT, Michal a kol. *Úvod do studia práva*. 1. vydání. České Budějovice: Protisk, 2010. 183 s. ISBN 978-80-247-3290-9.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Portál veřejné správy ČR. *Zákon č. 361/2000 Sb. o silničním provozu*. [online]. [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49756&fulltext=&nr=361~2F2000&part=&name=&rpp=15>.

Portál veřejné správy ČR. *Zákon č. 250/2016 Sb. o některých přestupcích*. [online]. [cit. 2018-01-23]. Dostupné z: ASPI Policie ČR

MŠMT. Koncepce podpory mládeže na období 2014–2020 [online]. [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33599/>.

Portál veřejné správy ČR. Encyklopedie o právu [online]. [cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <https://iuridictum.pecina.cz/>.

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Otázka č. 3: Uveďte nejvyšší vzdělání matky	28
Graf č. 2: Otázka č. 4: Uveďte nejvyšší vzdělání otce.....	29
Graf č. 3: Otázka č. 5: Máte nějaké zkušenosti s řízením motorových vozidel?.....	29
Graf č. 4: Otázka č. 6: Víte, který zákon upravuje podmínky O provozu na pozemních komunikacích?	30
Graf č. 5: Otázka č. 7: Víte, v jakém nejnižším věku se dá získat řidičské oprávnění?	30
Graf č. 6: Otázka č. 8: Víte, pro kterou skupinu lze získat řidičské oprávnění v nejnižším věku?	31
Graf č. 7: Otázka č. 9: Víte kdo, nebo co může řídit provoz na pozemních komunikacích?.....	31
Graf č. 8: Otázka č. 10: Víte, co z nabízených možností je v prostoru čerpací stanice zakázáno?.....	32
Graf č. 9: Otázka č. 11: Víte, kde jsou povoleny hry dětí?.....	32
Graf č. 10: Otázka č. 12: Víte, jakému času odpovídá vzdálenost, která se má dodržovat mezi jedoucími vozidly?	33
Graf č. 11: Otázka č. 13: Víte, co patří do povinné výbavy osobního automobilu?.	33
Graf č. 12: Otázka č. 14: Víte, co je vozidlo hromadné dopravy?.....	34
Graf č. 13: Otázka č. 15: Víte, jaký zákon upravuje přestupky proti majetku?.....	34
Graf č. 14: Otázka č. 16: Víte, jaký zákon upravuje provoz na pozemních komunikacích?	35
Graf č. 15: Otázka č. 17: Víte, v jakém věku se člověk stane odpovědným za spáchání přestupku?	35
Graf č. 16: Otázka č. 18: Víte přibližně, jak vysoké jsou sankce za přestupky, např. proti veřejnému pořádku?	36
Graf č. 17: Otázka č. 19: Víte, jakým způsobem se řeší, když se přestupku dopustíte?	36
Graf č. 18: Otázka č. 20: Víte, jestli jsou sankce stejné u lidí ve věku 15 – 18 let a 18 let a výše?.....	37

Graf č. 19: Otázka č. 21: Setkali jste se již někdy s výše uvedenými pojmy? Jestliže ano, stručně napište kde.	37
Graf č. 20: Otázka č. 22: Uvítali byste, kdyby bylo na školách více hodin věnováno problematice výše uvedených zákonů?.....	38

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník pro žáky SŠ

Příloha č. 2: Otázky v rámci individuálního hloubkového rozhovoru s vyučujícími
předmětu Občanská nauka